

KREDIT-MODUL TIZIMIDA TALABALARNING O'QUV FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSLARI VA ULARNI TILNI O'QITISHDAGI DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Ashurova Nasiba Muxammadiyevna

Annotatsiya. Ushbu maqola kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirishning asoslari va ularni tilni o'qitishdagi didaktik imkoniyatlari to'g'risida yozilgan bo'lib, Respublikamizda so'nggi yillarda kredit-modulli ta'lim tizimiga o'tish, an'anaviy ta'lim va kredit-modul tizimi bevosita qiyoslangan.

Kaliy so'zlar. Kredit-modul tizimi, kredit, modul, an'anaviy ta'lim, o'quv faoliyati, oliy ta'lim.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 11-avgustdagi 610-son «Ta'lim muassasalarida chet tillarini o'qitishning sifatini yanada takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risida»gi [3] 2018-yil 5-iyuldagi PQ-3775-son «Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi Qarori [2] va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori [1] hamda mazkur sohaga tegishli boshqa me'yoriy- huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga dasturiy amal uchun muayyan darajada xizmat qiladi.

Jumladan, mamlakatimizning barcha oliy ta'lim muassasalarida 2021 – 2022 o'quv yilining qishki ta'tili davrida kredit-modul tizimi bo'yicha seminar- treninglar tashkil etilib, kredit-modul tizimining asoslari, bu borada Yevropa davlatlari tajribalari va O'zbekistonning oliy ta'lim muassasalarida olib borilgan ishlar o'rganildi. Mamlakatimizda tashkil etilgan umumiy o'qishlardan ma'lum bo'lishicha, kredit-modul tizimidagi o'rganishlarning ko'pchiligi tashkiliy masalalarga qaratilgan bo'lib, har bir fanni alohida kredit-modul platformasi tizimida o'rgatish alohida izlanishlarni, masalaga ilmiy jihatdan yondashish zarurligini talab etadi va bu – davr taqozosidir. Ma'lumki, Respublikamizning ko'pgina OTMlarida kredit-modul tizimi yo'lga qo'yilgan. Mazkur tizimni tatbiq etishga Prezident farmonlari, qator normativ hujjatlar asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Xorijiy til ta'limini takomillashtirishning didaktik asoslari bir qator olimlar tomonidan o'rganilgan. T.Q.Sattorovning ta'kidlashicha, "Kimlarni o'rgatamiz?" –

o'quv faoliyati subyekting individual-psixologik sifatleri (xorijiy tilda nutq o'rganish qobiliyati, motivatsiya), "qanday qilib o'qitish" ta'limning metod, usul, shakllari va muayyan xususiyatlarini, "nimani o'rgatish"da esa ta'lim obyekti bo'lmish xorijiy tilni mukammal har tomonlama kommunikativ, adaptiv va modellashtirish darajasida egallashni talab etadi. [7] Ta'lim samarasi ushbu tushunchalarning metodik tushunchalarni o'zaro aloqasi chog'ida sodir bo'lishi bilan belgilanadi.

Tadqiqotchi I.N.Aynutdinova qarashlariga ko'ra, talabalar xorijiy til o'rganish asnosida o'zlarining kasbiy muxandislikka doir bilimlari oshirib, dunyoqarashlarini rivojlantiradilar. [4] Aytish joizki, xorijiy tillarni o'rganish har qanday soha zamonaviy mutaxassslari uchun kasbiy tayyorgarligining muhim majburiy komponenti, deb atash maqsadga muvofiq bo'ladi. Bundan tashqari, xorijiy til ta'limi tadbirkorlik, ishlab chiqarish, fan va texnikada rivojlanishidagi samarali ishlashning zarur shartidir.

I.N.Aynutdinova fikriga ko'ra, kredit-modul tizimida nofilologik OTMlarida xorijiy til o'quv predmetining ijtimoiy maqomi va salohiyatini yuzaga chiqarish hamda muhandislik kasbga yo'naltirish jihatidan xorijiy til o'qitish mazmunini jadallashtirish chet el madaniyatini anglashga katta imkoniyatlar ochib beradi desak mubolag' bo'lmaydi. [4] Xorijiy tilda muloqot insonlar bir-biri bilan so'zlashishi ilmiy kasbiy muloqotni talab etadi. Jumladan, jamoatchilik va shaxslararo kasbiy muloqot darajalari xususiyatlari sifatida quyidagilarni keltirib o'tadi: ilmiy matnlar, xat yozishish, anjumanlardagi muloqot, turli-tuman monolog, keltirish joizdir, dialoglarni shaklidagi ilmiy kasbiy muloqotni og'zaki amalga oshirish; ishbilarmonlik muloqoti, ish bo'yicha suhbat, kelishuv, muhokama va boshqalar og'zaki olmashtirish qilish; ilmiy kasbiy nutq: mutaxassislikni ichki tomonini o'rganish, umumqo'llanuvchi, umumilmiy, terminalogik leksika, grammatika, o'qish va yozuv uchun o'rganish zarur.

L.K.Iliyevaning "Uzluksiz ta'limda chet tildan o'quv-metodik ta'minot: nazariya va amaliyot" nomli monografiyasida quyidagi fikr-mulohazalar ilgari suriladi: "Xorijiy til o'qituvchisi hal etadigan murakkab vazifa muloqotni uyushtirish hisoblanadi. [6] Muloqot yuritish uchun qulay sharoit bo'lishi, nutq vaziyatini yaratish, dolzarb mavzular, muammolar tanlanishi zarur. Bundan tashqari, xorijiy til o'rganishga motivatsiyaning mavjudligi, doimiy qiziqishni saqlash, talabalarning muloqotini boshqarib borish, nazorat qilish, rag'batlantirish va baholash talab etiladi.

Xulosa qilib aytganda, kredit-modul tizimida dasturlar tuzish, dars jadvalini shakllantirish, ta'lim jarayonini nazorat qilish va talabalarni baholashni

tashkil etishda xorijiy til fanining xususiyatlarini hisobga olgan holda yondashish maqsadga muvofiqdir va sifat darajalarimizni ortishiga yordam beradi. Kredit-modul tizimida xorijiy tilni o'rgatish xususiyatlarini hisobga olish talabalarda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi izlanish metodini shakllanishiga, ularda ijodiy faollikni kuchaytirishga va bilim olishga o'zini safarbar qilishga yo'naltiradi hamda ta'lim sifatini oshirishga imkon beradi. O'qituvchilarga o'rgatish mahoratini va talabalarga o'rganish qobiliyatlarini keng miqyosda almashishlar imkoniyati kengayadi. Bir tomondan, talabalarni kredit-modul tizimi asosida o'qitish ularning mustaqil ta'limini rivojlantirishga yordam bersa, ikkinchi tomondan, o'qituvchilarni BB, AIS va boshqa texnologiyalar ustida ishlash, darslarda foydalanish hamda innovatsion texnologiyalarni egallashga yordam beradi. Faollik, mustaqillik, izlanuvchnlik, kreativlik o'quv jarayoni qanday tashkil etilishiga bog'liq. Shu asosda, talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish ta'limning mazmuni, shakli, metod va vositalarini rivojlantirishni hamda shaxsga yo'naltirilgan tizimli-integrativ, kommunikativ- faoliyatli va kasbga yo'naltirilgan yondashuvlarning didaktik yaxlitligini ta'minlashni talab etadi degan xulosaga kelamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risidagi"gi PQ-5117-sonli Qarori <https://lex.uz/docs/4096197> [murojaat sanasi: 18.02.2018.]
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora- tadbirlar to'g'risida»gi 2018-yil 5-iyundagi PQ-3775-son qarori. – "Ma'rifat" gazetasi, 2018- yil 7-iyul.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 11- avgustdagi "Talim muassasalarida chet tillarni o'qitishning sifatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 610-son Qarori. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent, 2017. – 32 (792)-son, 820- modda.
4. Айнутдинова И.Н. Инновационные технологии в обучении иностранным языкам в вузе: интеграция профессиональной и иноязычной подготовки конкурентоспособного специалиста: Настольная книга педагога-новатора. - Казан, 2011. – 456 с.

5. Bo‘riboev A.A. Kredit-modul tizimida individual ta’limning o‘rni / "Science and Education" Scientific Journal, ISSN 2181-0842, April 2022, Volume 3 Issue 4. – B. 892 - 895. www.openscience.uz.
6. Iliyeva L. Uzluksiz ta’limda xorijiy tillarni o‘qitishning lingvodidaktik tizimi tarkibi va mazmuni // J. Pedagogik ta’lim. – Toshkent, 2013. - 1-son. – B. 53 – 58.
7. Sattorov T. Bo‘lajak chet til o‘qituvchisining uslubiy omilkorligini shakllantirish texnologiyasi: Monografiya. – T.: TDYUI, 2003. – 192 b.